

1 Morfològicament absurd en grec, en llatí i (no diguem ja) en català, derivar un tal mot del gr. *ἔρως*, *ἔρωτος*, o l'homèric *ἔρος*, -ου (i *ἔρωτα* 'jo amo'), si tal mot hagués existit. Cal tallar i puntuar: «groc tot lo cos / tens, e redòs». No consta bé el sentit del tal *redòs*. Com que Chabàs diu que ve «del griego *heros* amor eròtico», ell l'adorna amb una... elegant *h-* inicial tot aglutinant-lo amb el que (per raons sintàctiques) ha de ser certament la nostra copulativa *e*. Altrament entén molt poc tot el passatge, puntuant-lo tot malament, alterant en part les lletres del ms. (posa *alma* en lloc de *arma* que és el que ell mateix reconeix que porta el ms.), i callant-nos (contra el seu bon costum) el que porten les edicions antigues i autoritzades *A, B, C, D*. La sintaxi del seu vers 12198 és també inadmissible tal com ell voldria entendre i tal com el punctua. Jo llegiria, provisionalment: «febra tens vera, / <s>arna y cosquera, / cotidiana / —glòria vana—, / tens icterícia / —per avarícia—, / groc tot lo cos / tens, e redòs; / bestial fúria / —de gran luxúria—; / frenetiquea / —ira, bravea— / ---». Observem que es tracta d'una enumeració simbolitzadora: comparant els abstractes morals, que he posat entre guions (—), amb malalties cutànies i nervioses: la vanagloria amb la febre quotidiana i la sarna i eczema (*cosquera*); l'avarícia amb la icterícia; grogor de la pell i *redòs*; la luxúria amb la bogeria furiosa; la ira amb els atacs frenètics (o histèrics) etc. Què és *redòs* (o *redòs*) no ens consta; la rima amb la vocal oberta de *cos*, en principi faria creure que és *redòs*, potser nom d'un mal o d'un símptoma, derivat de *os* (cf. *RENÒS*, que potser ve de *re-* + *os*, o de *rere-os* RETROVÀRIAMENT dissimilat?); potser un adjectiu (amb rima imperfecta, que alguns cops es permet Jaume Roig) *reòs*: <ro(i)ós 'rogenc' o potser esmenar en *ro<n>yòs*? Però un altre passatge del *Spill* mostra que no es tracta d'un adjectiu sinó realment d'un substantiu (regit aquí per *de*) designant un mal de dones: «a tots encanten / qui no s'espanten / del lur moral, / perquè ·l coral / lur, amorós, / mal de *reòs*, / si·l posseheix, / sovent guareix, / si·l natural / e menstrual / li fan ben veure», v. 8572; sembla que tant *coral* com *amorós* i *lur* funcionen aquí com a adjectius del substantiu *mal* (epítets aquells dos). Chabàs aquí imprimeix, enganxant, *dereòs*, i pretén que ve d'un ll. *derosus* «corroïdo» idea també fantàstica i impossible per fonètica, morfologia etc. És tractaria potser d'algun mal osteològic o osteomàtic que afectés la pelvis femenina? En tot cas res d'amorós ni eròtic en el vers 12104 (que això ve uns quants versos més avall). I almenys no hi involucrem etimologies òbviament impossibles.

Heresiarca, V. *heretge* *Heretament*, *heretar*, *heretat*, *heretatge*, *hereter*, V. *hereu*

HERETGE, del llatí tardà HAERÉTICUS id., pres del gr. *αἰρετικός* 'partidista', 'sectari', derivat de *αἰρέω* 'jo agafo', 'trio, escullo', 'abraço un partit'. □

1.ª doc.: S. XIII.

«Dix Maria Pocha a 'N G., clerge, a 'N P. d'Anorra —en Aldò dava la primícia— que fembres *eretges*, can pregaven Déu, mans cubertes s'ajeno<1>laven, e N'Ermèsen de Terrers fa aquel semblant cann é en eglea --- dix, can En Soler ere malaute, que tramesesen a 'N Foget que vingés, e can él venie —ere prim-son pa<s>sad— e viu les portes del castel desencadenar a Na Barcelona, qui 'n metie quatre homes, que li fo semblant que fossen *eretges* --- encara dix Maria Poca que --- veé deu homes, e en aquels eren en Lorenz e G. son frate e --- e fo-li semblant que estras<c?> los *eretges* de casa d'En R. de Serres ---; dix una fila de Na Vilela a Na Maria Poca que --- fo En G. clerge a casa d'En Balager e mogué-li qüestió, dix F. Draper: —Negú clerge que si matex no pod salvar, com pod salvar som poble?; que dig que negú clerge no pod donat penitència dreita, a nul hom ne a neguna fembra, pus a si elex no pod prod tenir—; e respòs Na Barcelona: —Aquestz *eretges* que axí encauze <en calça, persegueix> hom, qui-us en mostrave en fe, com vos en cabtenriets?— E él respòs: —No·ls quir ne·ls vul, que no oizí anc que *eretges* fesen vertuds --- E respòs G. clerge: —Doncs Frare Ponz com fa Dez¹ vertuds per él, qui tam fort encauze *eretgia*? aitant bona orde tenen? ---», doc. de Gósol i Josa a. 1250, PPujol (*Docs. VgUrg.*, 15, 2, 9, 24, 38, 40, 43, i encara més: lín. 47, 55, 63).

«Lo filosofoff dix a Fèlix --- —En una ciutat havia un *heretge* que feya gran afflicció de son cors; aquell *heretge* stava en aquella ciutat en tal manera, que null hom no sabia que ell fos *heretge*. Esdevenç-se un die que ell encontrà en la via un canonge qui era molt noblement vestit, e cavalcava en un bell paleffre: molt considerà lo *heretge* en la aspra vida que ell feya, e 'n les benanances en què el canonge vivia; stant lo *heretge* en ayals consideracions, meravell·s fortment, e dix --- —Oy las, caytiu! ¿Què·t val dejenar ne paupertat, pregar Déu ne --- ne star menyspreat entre les gents, pus que aquest canonge, ab vanitats e --- e benanances, està en lo món en --- sgleya pus honrada que la tua? Semblant és que en la virtut de la sua fe sia pus exalçat --- car si la tua fe era mellor que la sua, seguir·s'ia que a tu ajudàs la aspra vida que fas --- Foll, fe·t cristià ---. Molt se meravellà Fèlix de la semblança que li hac feta lo filosofoff, car no li fo semblant que li fos sufficient a la qüestió --- Lo filosofoff dix que la virtut de la bona entenció, per la qual lo *heretge* feya aspra vida, li significà la virtut de la fe del canonge; e 'n aquella virtut se convengren la entenció del *heretge* e la virtut de la santa fe cathòlica, enaxí com ---» (es veu que en el S. XIII no es distingia clarament entre *cristià* i *cathòlic* segons el text que ens donen aquí l'autor o el seu escrivà), Lull (*Merav.* v, cap. 32, *NCl.* II, 58.15ss.).

«Con Sent Ylari no tant solament defezès contra *eretges* la sua ciutat, ans o fey' a tota França; per la qual cosa fo acuzat per dos bisbes qui eren defenedors d'*eregges*: per què, l'emperador, qui defenia los *ereges*, lo exilià --- a Vertzel ---; con en aquel loc cres-